

Het INBO uit de startblokken

Beste lezer,

Voor u ligt de eerste nieuwsbrief van het INBO, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Na een lange voorbereiding is de fusie van IBW en IN een feit en ging op 1 april 2006 het INBO officieel van start, samen met tal van andere agent-schappen in de dertien beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid. Het INBO is als wetenschappelijke instelling met 270 medewerkers momenteel verspreid over vijf vestigingen: Brussel (hoofdzetel), Geraardsbergen, Groenendaal, Linke-beek en Merelbeke.

Eind maart hebben ruim 400 aanwezigen de start feestelijk gevierd in Oostende. We mochten diverse instanties, administraties en Hoge Raden begroeten, evenals talrijke vrijwillige medewerkers en belangstellenden uit het middenveld. Ook minister Kris Peeters hield eraan aanwezig te zijn en gaf ons constructieve en kritische bedenkingen mee. Niet zonder heimwee blikten we terug op het wel en wee van 20 jaar IN en 15 jaar IBW, waarover trouwens een aantrekkelijk herinneringsboek werd samengesteld.

Eind april kwam minister Peeters al op bezoek in onze vestiging in Geraardsbergen. Hij toonde een grote interesse voor het onderzoek dat daar wordt uitgevoerd en luisterde aandachtig naar de toekomstplannen. Het nieuwe INBO moet immers zijn sporen verdienen, steunend op de rijkdom

aan ervaringen in tal van vakgebieden, op de inzichten in de toestand van natuur en bos en op de analyses van diverse basisprocessen.

Onderzoek en monitoring zullen worden gegroepeerd in twee afdelingen, 'soorten' en 'systemen'. Als dwarsdoorsneden zullen zowel het Natuurrapport als 'duurzaam gebruik van de biodiversiteit' een herkenbare positionering krijgen. Deze nieuwe structuur, aangevuld met administratieve en technische diensten, moet een sterke synergie mogelijk maken en leiden tot vernieuwend onderzoek, dat ook internationale erkenning en programmadeelname verdient. Wij hopen op goede samenwerking met uiteenlopende externe betrokkenen, van bosgroepen, wildbeheereenheden en sportvissers tot landbouw, van reservaatbeheerders tot verenigingen voor natuurbehoud, van universiteiten tot Vlaamse Openbare Instellingen. Naar de overheid toe blijft uiteraard het aanleveren van gedegen, wetenschappelijk onderbouwde beleidsadviezen een belangrijke kerntaak.

Wie graag meer wil weten over het INBO, nodig ik uit om een kijkje te nemen op onze nieuwe website: www.inbo.be

Prof. dr. Eckhart Kuijken, Administrateur-generaal INBO
eckhart.kuijken@inbo.be, tel 02 528 88 80

Twintig jaar onderzoek naar de gezondheid van de bossen

Dit jaar voeren we voor de twintigste keer de bosvitaliteitsinventaris uit. Daarin meten we hoe gezond de Vlaamse bossen zijn. In 1987 is een meetnet met vaste proefvlakken geïnstalleerd en sindsdien werd de gezondheid van de bomen in die proefvlakken jaarlijks geëvalueerd. Het meetnet werd in 1995 verder verdicht en bestaat ondertussen uit 72 proefvlakken.

We beoordelen de gezondheid van de bossen volgens een internationaal erkende methode, die vooral steunt op het blad- of naaldverlies. Een boom wordt als beschadigd beschouwd wanneer meer dan 25% van de bladeren of naalden ontbreken.

In 2005 was 21% van de bomen beschadigd. Daarmee blijft de situatie bijna dezelfde als in 2004: het aandeel beschadigde bomen is met 1% gestegen. Dit

aandeel varieert sterk naargelang de boomsoort. Populier en Corsicaanse den vertonen al jaren een zwakkere conditie dan bijvoorbeeld beuk of grove den. Beuk deed het in 2005 een flink stuk beter maar Amerikaanse eik en Corsicaanse den gingen achteruit.

Bomen worden vaak beschadigd door insecten of schimmels. Insecten hebben zich vorig jaar heel wat meer te goed gedaan aan de blaadjes van Amerikaanse eik, wat de achteruitgang van deze soort kan verklaren. Wat schimmels betreft, blijft schorsbrand voor aanzienlijke schade zorgen in aanplantingen van populier en zagen we bij zomereik in 2005 meer meeldauwinfectie dan in 2004.

Je kan de rapporten van de bosvitaliteitsinventaris raadplegen op www.inbo.be. Je vindt er ook meer informatie over het bosvitaliteitsonderzoek.

Geert Sioen, geert.sioen@inbo.be, tel 054 43 71 21

Bomen langer in winterslaap?

Iedereen klaagde erover: zo'n lange, koude winter dit jaar. Wat doen bomen in zo'n geval? Blijven de blaadjes een week langer in hun knoppen of maakt het hen allemaal niet uit? In de vier jaar dat we observaties uitvoeren, beginnen de knoppen van beuk half april te barsten en begin mei staan ze volledig in blad. Eiken doen het allemaal een beetje trager. Tel er een weekje bij voor het begin van de bladzetting, ze staan zelfs twee weken later dan beuk volledig in blad.

We zien geen grote verschillen tussen de jaren, het maakt niet uit of we een goed of slecht voorjaar hebben. Het lijkt erop dat beuk en eik redelijk klokvast hun blaadjes beginnen te ontvouwen. Het is wel zo dat we maar één keer per week observaties doen: een verschil van een dag of twee zien we dus niet.

Een andere vraag die ons bezighoudt is of er bloei was dit jaar. Mogen we eikels en beukenootjes verwachten? Het is nog vroeg om daar al uitspraken over te doen, maar bloei was er alleszins. Beuk heeft na een jaar zonder bloei (en zonder beukennoten) weer in bloei gestaan, zij het iets minder dan in de notoire zaadjaren 2002 en 2004. Het weer was gunstig dit jaar, dus een zaadjaar kan. Eik stond in bloei, maar minder dan in 2004. Toen de eiken bloeiden, begon het te regenen. Omdat dit niet goed is voor de bevruchting van windbestuivers, is het hier dus afwachten.

Mooie beelden van het ontwaken van het bos kan je vinden op www.inbo.be.

Beatrijs Van der Aa, beatrijs.vanderaa@inbo.be, tel 0478 88 08 05

Nieuwe cijfers over natuur en natuurbeleid in Vlaanderen

Aanvullend op het twejaarlijkse Natuurrapport toont de website Natuurindicatoren permanent de meest recente cijfers over de toestand van de natuur in Vlaanderen en de voortgang van het beleid. Wat vertellen de nieuwste cijfers? Dat verbeterende trends haperen, dat Vlaanderen moeite heeft om ruimte te vrijwaren voor natuur en dat een toenemend aantal actoren zich mee inzet voor het behoud van de biodiversiteit. De boodschap? Om de Europese 2010-doelstelling te halen, moeten alle betrokkenen de inspanningen volhouden en verder opdrijven.

Neem een kijkje op www.natuurindicatoren.be

Hoe zit het nog met de afbakening van de Natuurlijke Structuur?

Herinnert u zich de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) in 2003? Dit resulteerde in ca. 87.000 ha VEN met nog 38.000 ha natuurgebied te gaan. Hierop wou de landbouwsector ook 750.000 ha landbouwgebied afbakenen, zoals voorzien in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Vlaanderen werd opgedeeld in 15 buitengebiedregio's. Het INBO werkt mee aan geïntegreerde gebiedsvisies voor deze regio's. In de regio Kust-Polders-Westhoek werd onlangs 95.200 ha als landbouwgebied herbevestigd. Dit zijn de land-

bouwgebieden gelegen buiten Speciale Beschermingszones, de Gewenste Natuur- en Bosstructuur of de uitbreidingsperimeters van reservaten. In deze gebieden zal de Vlaamse overheid geen initiatieven meer nemen voor bos en natuur of zal ze de initiatieven toetsen aan de ruimtelijke doelstellingen en de hoofdfunctie landbouw. Dit komt grosso modo neer op: geen aankopen meer, geen natuurcompensatie, geen bosuitbreiding. Het behoud en herstel van kleine landschapselementen worden wel nog verder gestimuleerd.

Enkele voor natuur belangrijke gebieden werden toch als landbouwgebied herbevestigd: het bosuitbreidingsgebied 'De Pistelhoek' in Veurne, een deel van het polderlandschap rond Lampernisse en rond de Kleiputten van Stuivekenskerke en het gebied rond de Sixtusbossen en Helleketelbossen in Poperinge.

Anderzijds werd beslist om in een volgende fase prioritair actie te ondernemen voor natuur in de IJzer-en Handzamevallei, de Uitkerkse polder, het strand en de duinpolderovergangen, de Zwinstreek en de compensatiegebieden voor de Achterhaven van Zeebrugge. Er werd ook beslist om in deze regio 15.000 ha Natuurverwevingsgebied aan te duiden, waar stimulerende maatregelen zullen worden genomen voor natuur en bos. Ook moet er onderzocht worden hoe de poldergraslanden en hun typische microreliëf in het landbouwgebied gevrijwaard kunnen worden. Het INBO zal hier verder aan meewerken.

De volledige afbakening van de Natuurlijke Structuur is dus nog niet voor morgen...

Griet Ameeuw, griet.ameeuw@inbo.be, 02 558 18 15
Kris Decler, kris.decleer@inbo.be, 02 558 18 47

Wil u onze nieuwsbrief blijven ontvangen?

Stuur dit strookje terug naar INBO Nieuwsbrief, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel, fax het naar 02 558 18 05 of e-mail naar nieuwsbrief@inbo.be

Voornaam:

Naam:

Organisatie (facultatief):

Adres:

E-mail:

wil de INBO Nieuwsbrief blijven krijgen digitaal/op papier (schrappen wat niet past)

Hoeveel biodiversiteit is er in onze parken?

Vlaanderen telt vele parken, die een hoge esthetische waarde hebben en verschillende functies vervullen, waarbij vooral recreatie centraal staat. In parken komen vaak bijzondere biotopen voor, zoals oude dikke bomen, staand en liggend dood hout, oude bossen, vijvers en poelen met zuiver water, oude muren en weinig bemeste graslanden. Die bieden een ideale leefomgeving voor vele soorten planten, mossen, paddenstoelen, vlinders, vleermuizen, amfibieën, vogels en andere dieren. In parken kan dus een hoge biodiversiteit voorkomen.

Het beheer van het park moet ervoor zorgen dat de aanwezige biodiversiteit behouden blijft. Om dit te kunnen garanderen, moeten we informatie ver-

zamelen over waardevolle biotopen en zeldzame soorten in parken.

Dit jaar heeft het INBO hierrond een project gestart in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. Bedoeling is om een eenvoudig hanteerbare methode uit te werken om de biodiversiteit in parken te meten, die tegelijk bruikbare informatie levert om beheerplannen op te maken en om de biodiversiteit op te volgen doorheen de tijd. We zullen de methode in de praktijk testen en ze daarna in samenwerking met Inverde uitschrijven voor het vademecum Beheerplanning Harmonisch Park- en Groenbeheer.

Arne Verstraeten, arne.verstraeten@inbo.be,
tel 054 43 61 71

Dissen met een chip in Meerhout en Bocholt

In onze Vlaamse waterlopen zijn er veel knelpunten die de doorgang voor vissen versperren, zoals bijvoorbeeld stuwten. Om vissen toch langs zo'n knelpunt te laten verder trekken, worden visdoorgangen aangelegd. In Vlaanderen gebruiken we vaak een V-vormige bekkentrap. Die bestaat uit een reeks lage V-vormige drempels met een poel stroomopwaarts ervan. In kleine stapjes wordt zo het hoogteverschil van de stuw overbrugd. Wanneer er water door de vistrap stroomt, vormen de drempels stroomversnellingen waar de vissen door moeten zwemmen.

De watermolenstuwen in Meerhout op de Grote Nete en in Bocholt op de Abeek zijn uitgerust met V-vormige bekkentrappen. Om na te gaan of de vissen de trappen ook gebruiken, hebben we dit voorjaar een evaluatie gestart met behulp van kleine chips, die we bij vissen hebben ingeplant. Het gaat om transponders (PIT-tags), die ook gebruikt worden om winkels te beveiligen tegen diefstal en om honden, paarden en andere huisdieren te identificeren. Om de vissen met een transponder te kunnen registreren, wordt een antenne in de vistrap geplaatst. Een automatisch station registreert de vissen met een transponder die voorbij zwemmen. Omdat elke transponder een unieke code heeft, komen we zo te weten welke vissen de vistrap gebruiken en wanneer ze dat doen.

Zowel in de Grote Nete als in de Abeek staat momenteel een station met 2 antennes opgesteld: een op de eerste en een op de laatste trap van de visdoorgang. De eerste resultaten zijn alvast gunstig. Op beide plaatsen hebben de meetstations al heel wat vissen geregistreerd. Door deze informatie te koppelen aan tijd, temperatuur en debiet van de rivier, komen we meer te weten over het trekpatroon van de verschillende vissoorten.

Hilde Verbiest, hilde.verbiest@inbo.be, tel 02 658 04 27
Johan Coeck, johan.coeck@inbo.be, tel 02 558 18 41

Waar vliegt dat hert?

Het vliegende hert is de grootste kever van Midden-Europa. De mannetjes worden tussen de 4 en 8 cm groot en zijn onmiskenbaar door hun opvallend grote geweevormige kaken. De volwassen kever leeft maar enkele weken in mei tot augustus; de larven leven ongeveer 5 jaar. Omdat de larven leven van afgestorven bomen, zijn de dieren onschadelijk voor onze tuinen en bossen.

Je kan het vliegende hert gemakkelijk herkennen omdat er geen andere kever zo groot wordt. De mannetjes hebben ook nog twee geweevormige kaken aan de voorkant van hun kop. De kaken en dekschilden van de kever zijn roodbruin, de rest van de kever is zwart. Verwarring is mogelijk met de neushoornkever, maar die is helemaal roodbruin en heeft maar één puntig uitsteeksel bovenop de kop.

Het vliegende hert is beschermd als habitatrichtlijnsoort en om hem beter te kunnen beschermen, is het belangrijk om te weten waar hij nu nog voorkomt. Daarom trachten we zijn verspreiding in kaart te brengen.

Enkele jaren geleden plaatsten we al een oproep in onze nieuwsbrief en tal van andere tijdschriften om waarnemingen van vliegende hert door te geven. Daar kwamen heel wat reacties op, wat tot mooie resultaten leidde. Vooral in Vlaams-Brabant en Limburg blijkt de kever nog algemener voor te komen dan gedacht. Uit de andere provincies zijn ons voorlopig geen recente waarnemingen bekend. Je mag je waarnemingen nog altijd doorsturen naar arno.thomaes@inbo.be.

Arno Thomaes, arno.thomaes@inbo.be, tel 054 43 61 72

In de weer voor inheemse bomen en struiken

Vorige winter hadden we de handen vol met de voorbereiding van het plantseizoen. We hebben dit jaar heel wat inheemse bomen en struiken in zaadtuinten geplant. Hier zal de komende jaren vlot veel zaad geoogst worden.

Eerst hebben we ons plantsoen zorgvuldig opgekweekt en dan geplant in Dranouter, Kimmel, Dentergem, Semmerzake, Astene, Maldegem, Merelbeke, Hemelveerdegem, Ename, Ertbruggen, Meeuwen-Gruitrode, Dilsen, Blanden, Stevoort en Kermt. Naast allerlei struiksoorten zoals gelderse roos, meidoorn, sleedoorn, vogelkers, wilde kardinaalsmuts, hondsroos, bosroos en hazelaar kwamen ook kleine en grote boomsoorten aan bod: winterlinde, zomerlinde, gewone es, haagbeuk, veldesdoorn, zomereik, wintereik, fladderiep, mispel, wilde appel, schietwilg en wilde lijsterbes.

Eén zaadtuint, in Lemberge, wordt bedreigd door een potentiële ontginning. De planten, die daarvoor bedoeld waren, blijven nog een jaartje in de kwekerij. Wegedoorn en een reeks zeldzame rozen kregen ter bescherming een definitieve groeiplaats in genenbanken in Adinkerke, Astene, Boelare, Grimbergen, Lichtervelde, Ename en Stevoort.

Voor een evaluatieproef in het kader van een Leader-Plusproject van de Europese Unie plantten we een uitgebreide reeks boomvormende wilgen in Erpe-Mere, Astene en Bredene. Gelukkig kregen we voor deze wilgenproef hulp vanuit het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO). Daarnaast breidden we in Temse het salicetum uit met enkele soorten. Voor alle aanplanten hebben we aanplantplannen gemaakt. Na deze enorme winterklus konden we heel even op adem komen om ons eind mei volop te storten in het groenstekseizoen.

Kristine Vander Mijnsbrugge,
kristine.vandermijnsbrugge@inbo.be,
tel 054 43 71 46

